

Slovenski Pravniki

Leto LVII.

Ljubljana, avgusta 1945.

Štev. 7.—9.

Stek tožbenih pravic pri zasebnih deliktih s posebnim ozirom na našo sodno prakso.

Dr. Luka Kravina.

Neredko ustvari eno samo kaznivo dejanje, ki ga kdo izvrši, več tožbenih pravic. Tako n. pr. določa § 87, drugi odst. kz., da preide pravica zasebne tožbe na zakonskega druga, na otroke ali roditelje, če umre upravičenec v roku, določenem v § 85 kz., ali med postopkom. Vse te osebe imajo pravico zasebne tožbe zaradi istega kaznivega dejanja. Vsak izmed njih jo lahko izvaja vzporedno z ostalimi nasledujočimi upravičenci — ali le kakor da je pravica umrlega. Četudi povzame to pravico več upravičencev, se sme vendarle izreči vselej samo ena kazen. Sin, ki bi n. pr. skušal to pravico izvajati šele po pravnomočni sodbi, izrečeni na osnovi tožbe svoje matere, soproge umrlega upravičenca, bi bil zavržen, ker se po načelu *ne bis in idem* ne more ponovno preganjati nikdo zaradi istega kaznivega dejanja (§§ 276, 362 št. 3 kp.). Državna kaznovalna pravica je v takem primeru samo ena, kakor je tudi zahtevek po zadoščeju samo eden — ali uveljavlja ga lahko več oseb.¹

Dokaj drugačen je položaj tam, kjer ustvari eno dejanje več docela samostojnih tožbenih pravic. Tu ima vsak zasebni tožilec samostojen zahtevek po doseganju zadoščenja in obstoji toliko primerov državne kaznovalne pravice kolikor zasebnih tožilcev. V pojasnilo naj nam služi tale konkretni primer: Član društva bančnih uradnikov A izjavi na nekem sestanku stanovskih tovarišev: Predsednik B in tajnik C našega društva sta ničvredneža, poneverila sta denar iz društvene blagajne.

V tem primeru je A izrekel kleveto zoper B-ja in C-ja v enem stavku, v eni sapi; izvršil je s tem samo eno dejanje, ali nedvomno imata B in C proti klevetniku A-ju samostojno tožbeno pravico, ki jo lahko uveljavljata neodvisno drug od drugega. Toda, če sta vložila B in C istočasno vsak svojo tožbo proti A-ju ali je C vložil svojo tožbo,

¹ Dolenc: Tolmač, 174; Munda: Preklic predloga in umik zasebne tožbe, posebni odtis iz Sl. Pr. 1956, 9.

vsaj še preden je po tožbi B-ja izrečena pravnomočna sodba, bo sodišče po načelu edinstvenega postopka, ki velja za stek kaznivih dejanj (§ 20 kp.), moralo izvesti o obeh tožbah enotno postopanje in izreči eno samo kazen ob uporabi § 61 kz., ker gre za idealni stek. A je namreč oklevetal z enim dejanjem dve osebi, torej isti zakonski predpis prekršil dvakrat.

Nastane vprašanje, ali more C vložiti zasebno tožbo proti A-ju tudi še potem, ko je na osnovi tožbe B-ja že izrečena pravnomočna sodba zaradi navedene klevete odnosno ali A tudi v tem primeru z uspehom uveljavlja *exceptio rei iudicatae*, t. j. ali je smatrati s pravnomočno sodbo, izrečeno na podlagi zasebne tožbe B-ja, za konsumirano tudi zasebno tožbo C-ja.

To vprašanje je velikega praktičnega pomena. Ni namreč izključeno, da je bil C odsoten ter zvedel za kleveto šele, ko je B že dosegel pravnomočno odločbo o kleveti. Mogoč je tudi primer, da je bil klevetnik oproščen, ker se mu je glede B-ja posrečil dokaz resnice. Protivi se pravnemu čutu, če bi se v takem primeru smatralo, da je B konsumiral tožbeno pravico tudi za C-ja. Na drugi strani bi zopet obtoženi A utemeljeno smatral, da se mu godi krivica, če bi bil zaradi navedene klevete dvakrat kaznovan.

Kako važno je to vprašanje, izhaja že iz tega, da so nekatera zakonodavstva smatrala za potrebno, da se o njem izjasnijo s pozitivnimi zakonskimi predpisi.² Drugod zopet so zakonodavci opustili izdati kake posebne predpise o tem vprašanju ter prepustili sodnikom, da na osnovi ustreznega tolmačenja izvestnih pozitivnih predpisov kz. in kp. uberejo pot, ki naj zadosti dnevnim potrebam kazenskega sodstva.

Tudi naš kz. se o tem vprašanju ni izjasnil. Pač pa je vrhovno sodišče v Ljubljani imelo možnost, izjaviti se o njem v odločbi Kre 119/41-2 z dne 8. aprila 1941³ ob rešitvi revizije, ki jo je vložil odgovorni urednik nekega ljubljanskega dnevnika kot obdolženec zaradi prestopka po čl. 52 zak. o tisku proti obsodilni sodbi prvostopnega sodišča. V tem primeru je obtoženi urednik objavil v svojem dnevniku članek, ki je vseboval prestopke klevete po čl. 52 zak. o tisku nasproti osebam, ki so bile v tem članku imenoma navedene. Nastopila sta kot zasebna tožilca najprej samo

² N. pr. nem. kp. (§ 375); o. čeh. kz. 1926 (§ 29); o. a. kz. 1909 (§ 74).

³ Ni še objavljena. Prim. pa odl. Sl. Pr. II, 459.

dva oklevetanca in dosegla obsodbo odgovornega uradnika na prvi in drugi sodni stopnji.⁴ Po pravnomočnosti te obsodbe pa so nastopili še ostali oklevetanci — sedem po številu — kot zasebni tožilci. Prvo sodišče je po skupnem razpravljanju o vseh teh tožbah tudi tokrat izreklo obsodilno sodbo in odmerilo, — ne oziraje se na prejšnjo obsodbo, — samostojno kazen. Proti tej — drugi — obsodbi je vložil obtoženi uradnik revizijo, s katero je uspel in dosegel, da je vrhovno sodišče z gori navedeno odločbo po § 276 kp. zavrnilo obtožbo vseh sedem tožilcev, ki so pozneje izvajali svojo tožbeno pravico. V razlogih je vrhovno sodišče navedlo med drugim naslednje:

„Če je kazenski postopek uveden na zasebno tožbo enega zasebnega tožilca, a je več oseb upravičenih k tožbi, se smejo ostali zasebni tožilci z zasebno tožbo pridružiti postopku, ki je že uveden na tožbo enega izmed tožilcev. Načelo edinstvenega postopka (§§ 20, 21 kp.), ki velja za stek več kaznivih dejanj ali za več udeležencev, mora veljati tembolj, če gre le za enega storilca in za eno kaznivo dejanje, dasi je z njim prizadetih več oseb (§ 61 kz.). Zato morajo vsi zasebni tožilci, ki se postopku pridružijo, sprejeti istega v stanju, v katerem je trenutno; pridružiti se mu pa morejo seveda le dotlej, dokler postopek ni končan. Ker je bil v predmetnem primeru postopek z gori navedenima sodbama že končan, zasebni tožilci, navedeni gori pod 1) do 7) niso mogli več izvajati svoje tožbene pravice, ker so bili po načelih enotnega postopanja (§§ 20, 21 kp.) z njo izključeni.“

Ali ustreza mnenje, ki ga je zavzelo vrhovno sodišče v tem vprašanju, pozitivnim predpisom naše kazenske zakonodaje? Ali je to mnenje v skladu z našim pravnim čutom in kakšne so njegove praktične posledice? To so vprašanja, ki se nam pojavljajo, če čitamo navedene razloge.

Naš kz. vsebuje glede odmere kazni posebne določbe za idealni ter posebne za realni stek. Značilno je, da § 61 kz., ki obravnava idealni stek, ne govori o steku kaznivih dejanj, marveč o steku kazenskih zakonov. Samo realni stek, ki ga obravnavajo §§ 62, 63 in 64, smatra zakonik za stek več kaznivih dejanj. To razlikovanje je osnovano na pojmu kaznivega dejanja, ki v teoriji ni enotno opredeljeno, a ima važne kazenskopravne posledice. Po Bindingu je kaznivo dejanje vsaka kršitev norme, po

⁴ Odločba vrhovnega sodišča z dne 15. februarja 1941 Kre 272/40 odnosno Kre 553/40 v Sl. Pr. II, 459.

Merklu in Fingerju pa vsaka obistinitve deliktnega učina. Zaradi tega imamo po nauku navedenih teoretikov toliko samostojnih kaznivih dejanj, kolikor je kršenih norm odnosno kolikor je obistinjenih deliktnehi učinov, ne glede na to, ali so norme kršene odnosno deliktnehi učini obistinjeni z enim ali več dejanji. Po Lisztu in nekaterih drugih teoretikih je pa kaznivo dejanje vsako kazenskopravno relevantno udejstvovanje človeške volje, ki povzroči ali prepreči kako spremembo v zunanjem svetu, — torej predvsem dejanje ali čin v običajnem smislu besede in šele sodišče ga mora oceniti (kvalificirati) po raznih pravnih vidikih in ga podrediti pod ustrezne zakone.⁵ Ker si je to slednje pojmovanje o kaznivem dejanju osvojil tudi naš kz. v poglavju, ki obravnava stek kaznih dejanj, je razumljivo, da § 61 kz. ne govori o steku kaznivih dejanj, marveč o steku kazenskih zakonov.

V citirani odločbi se sklicuje vrhovno sodišče predvsem na § 61 kz., hoteč s tem poudariti, da naše zakonodavstvo zastopa stališče, da predstavljajo vsa kazniva dejanja, ki so med seboj v idealnem steku — in za taka dejanja gre v primeru, ki ga obravnava vrhovno sodišče — samo eno dejanje (*idem factum*). Zato je imeti tožbe onih sedmero upravičencev, ki so le-te vložili šele, ko je bila že izrečena pravnomočna sodba na osnovi tožbe prvih dveh upravičencev, kot kršitev načela *ne bis in idem*.

Tak zaključek pa vzbuja pomisleke. Ne smemo namreč prezreti, da določbe § 61 kz. ne predstavljajo kake zakonite definicije pojma kaznivega dejanja, ki naj velja za vse naše zakonodavstvo, osobito pa tudi za naš zakonik o kazenskem postopku, ali celo za naš zakon o tisku. Določbe § 61 kz. imajo zahvaliti svoj nastanek samo in zgolj zakonodavčevi težnji, urediti način kaznovanja pri idealnem steku drugače kot pri realnem steku. Tendanca, ustvariti razliko v načinu kaznovanja med idealnim in realnim stekom je v stvari tudi povzročila spor pri opredelitvi pojma kaznivega dejanja, kot smo ga zgoraj nakazali.⁶ Ne smemo namreč pozabiti, da so se zaradi dvomljive praktične vrednosti tega spora številni zakoni in osnutki zakonov odrekli temu

⁵ Motivi k o. kz. 1910 str. 241; Juhart: Odmera kazni pri steku kaznivih dejanj Sl. Pr. 1950 str. 142; Binding: Handbuch des Strafrechts 1885 str. 155 in sl.; 566; Finger: Das Strafrecht I 1912 str. 409 in sl.; Liszt: Lehrbuch des deutschen Strafrechts 1927 (§ 28).

⁶ Motivi k o. n. kz. 1909 str. 371; Binding, cit. delo str. 521; Gleispach: Das Zusammentreffen von strafbaren Handlungen u. Strafgesetzen (Vorträge über den Vorentwurf zu einem österreich. Strafgesetzbuch 1911), str. 590.

razlikovanju z motivacijo, da so meje med idealnim in realnim stekom večkrat zabrisane in težko določljive.⁷ Pojem de j a n j e, kot ga uporablja § 61 kz., pomeni torej le zakonodavnotehnični pripomoček, s katerim naj se doseže kaznovanje deliktov v idealnem steku po drugih vidikih (absorpcijsko načelo) kot pri deliktih v realnem steku (asperacijsko načelo).

Mimo tega so določbe § 61 kz. čisto materialnopravne prirode in se jim že zaradi tega ne more pripisovati kak procesualni pomen, kot je to storilo vrhovno sodišče. Zato govori tudi n a s t a n e k določb, ki obravnavajo stek v našem kz. Te določbe (§§ 61 do 64 kz.) se namreč v svojem bistvu naslanjajo na ustrezne določbe nemškega kazenskega zakonika (§§ 73, 74, 78 in 79 n. kz.). Ne gre pa prezreti, da odreja ravno nemški kazenski postopnik v svojem § 375 še v z p o r e d n o in brez ozira na § 73 n. kz., ki ustreza našemu § 61 kz.: da imajo pri steku zasebnih tožb sicer vsi upravičenci pravico vložiti tožbo; če pa je na osnovi tožbe enega izmed njih uveden postopek, se ostali upravičenci lahko le pridružijo temu postopku v stanju, v katerem se le-to nahaja; vsaka odločba v stvari pa učinkuje tudi napram ostalim upravičencem, ki niso vložili zasebne tožbe.

To pač dokazuje, da nemški zakonodavci ne pripisujejo določbam § 73 n. kz. (naš § 61 kz.) nobenega procesnopravnega učinka, kajti v protivnem primeru bi bile določbe § 375 n. kp. o d v e č, ker bi se tudi v Nemčiji že s pomočjo § 73 n. kz. — našega § 61 kz. — lahko doseglo isto, kot to skuša doseči vrhovno sodišče s svojo interpretacijo določb § 61 kz.

Pri tem pa je značilno, da nekateri nemški teoretiki menijo, da celo pozitivni predpisi § 375 n. kp. ne veljajo za idealni stek⁸ in da kljub določbam navedenega §-a lahko vsi zasebni tožilci izvajajo svoje tožbene pravice brez vsake omejitve; v primeru ponovne tožbe pa, da se ima odmeriti kazen a n a l o g n o kot pri realnem steku v smislu § 79 n. kz. (naš § 64 kz.). Po njihovem mnenju ima § 375 n. kp. veljavo le tam, kjer gre za en sam primer državne kaznovalne pravice, ki jo pa lahko izvaja več oseb vzporedno (n. pr. ko preide tožbena pravica na dediče po našem § 87 kz.).

⁷ N. pr. a. kz. 1852 (§ 34); ital. kz. 1950 (§ 81); o. a. kz. 1909 (§ 65); o. a. kz. 1927 (§ 65); o. n. kz. (§ 63) z motivi str. 48; o. čeh. kz. 1926 (§ 71).

⁸ Oetker: Konkurrenz von Privatanklagen (Festschrift für Prof. Burckhard 1910) str. 209—248; Binding, cit. delo str. 635—635.

Vendar pa je v nemški teoriji in praksi končno obveljalo mnenje, da je treba določbe iz § 375 n. kp. uporabiti tudi za idealni stek.⁹ Toda ne glede na različno tolmačenje določb iz § 375 n. kp., je izven dvoma, da veljajo procesno-pravne omejitve, ki jih le-te vsebujejo, tudi v Nemčiji le zato, ker so pozitivno predpisane. Ni namreč dvoma, da bi v protivnem primeru tudi za nemški kazenski postopek kljub § 75 n. kz. (naš § 61 kz.) veljalo načelo svobodnega izvajanja tožbene pravice tudi po pravnomočni sodni odločbi, izrečeni na osnovi enega izmed upravičencev. Čisto jasno in določno poudarja to posebno Oetker v razpravi o steku zasebnih tožb, ki obenem vsebuje obširen komentar k določbam § 375 n. kp., ko pravi: *Mitverletzte im Falle idealer Konkurrenz von Beleidigungen etc. verfolgen verschiedene Strafansprüche. Ohne die Sondernorm des Gesetzes (scilicet § 375 n. kp.) würde für die mehreren Klagerechte das gleiche gelten wie bei realer Konkurrenz.*¹⁰

Ne strinjamo se pa tudi s prakso avstr. kasac. sodišča, ki skuša zaradi pomanjkanja zadevnih pozitivnih predpisov v avstr. zakonodavstvu, priti v tem vprašanju po tolmačenju izvestnih določb § 363 a. kp. do enakega zaključka kot naše vrhovno sodišče.¹¹ Pod št. 1 do 4 § 363 a. kp., katerega določbe ustrezajo našemu § 359 kp., so namreč našti primeri, kjer se kazenski postopek lahko nadaljuje ne glede na pogoje, ki so sicer predpisani za formalno obnovo kazenskega postopka. Ker se pod št. 2 § 363 a. kp. priznava zasebnemu tožilcu pravica, da vloži tožbo tudi pozneje s pogojem, da je bil kazenski postopek ustavljen ali izrečena oprostilna sodba zgolj zato, ker ni bilo predpisanega predloga upravičenega udeleženca, izvaja iz tega avstr. kasac. sod. *argumento ex contrario*, da je vsak drug primer poznejše vložitve zasebne tožbe nedopusten; nedopusten pa je tudi vsak primer poznejšega pregona javnega delikta, ki ga je sodišče pomotoma kvalificiralo za zasebni delikt, ker navedena določba po svojem besedilu, ki ga je treba striktno interpretirati, javnemu tožilcu te pravice ne priznava, marveč samo zasebnemu tožilcu.¹²

To mnenje avstr. kas. sod., ki je zašlo tudi v slovstvo,¹³

⁹ Loewe: Die Strafprozessordnung 1929, str. 897.

¹⁰ Oetker, cit. delo, str. 237.

¹¹ Odločbi kas. sod. št. 2485, 2882.

¹² Odločbi kas. sod. št. 1501, 1039.

¹³ Lohsing: Österr. Strafprozessrecht 1920, str. 88, 718; Markovič 1937, str. 554.

sta po pravici pobijala že Finger¹⁴ in Löffler;¹⁵ določbe § 363 št. 2 a. kp. namreč sploh nimajo v mislih idealnega steka kaznivih dejanj, marveč zgolj primere, ko je sodišče pravnopomotno kvalificiralo kaznivo dejanje za javni delikt, a se je naknadno izkazalo, da gre za zasebni delikt. Zgolj prekvalifikacija istega kaznivega dejanja pa še ne pomeni idealnega steka.¹⁶

Nemškemu zakonodavstvu je v tem vprašanju sledil osnutek a. kz. iz leta 1909, ki v § 74 določa, da učinkuje sodba tudi proti ostalim zasebnim tožilcem, ki niso vložili tožbe, razen v primeru, ko se je izrekla sodba zaradi tega, ker je tožilec umaknil obtožbo. Pod vplivom kritike in z ozirom na dvomljivo vrednost¹⁷ podobnih določb v nemški zakonodaji (§ 375 n. kp.) pa se v poznejšem osnutku a. kz. iz leta 1927 navedene določbe niso več pojavile. Slično pot je ubral tudi osnutek čeh. kz. iz leta 1926, ki v svojem § 29 določa, da ima sicer vsak zasebni tožilec pravico samostojno izvajati svojo tožbeno pravico, da pa ugasnejo tožbene pravice vseh ostalih upravičencev, če je na tožbo enega izmed njih sledila obsodilna sodba.

Na vprašanje, ali ne bi kazalo urediti na enak način tudi primer steka zasebne tožbe z javno tožbo, pripominjajo redaktorji osnutka čeh. kz. v svojih motivih k § 29, da je osnutek namenoma opustil predpisati kar koli o tem, hoteč s tem poudariti, da je treba javno tožbo v takem primeru obravnavati neodvisno od zasebne — in obratno. Bilo bi drugače možno, nadaljujejo motivi, da se javnemu tožilcu onemogoči zasledovanje večkrat zelo težkega zločina zato, ker je zasebni tožilec že dosegel obdolženčevo obsodbo zaradi malenkostnega zasebnega delikta, ki je v idealnem steku z zločinom. Končno motivi še dodajajo, da se je osnutek s tem oddvojil od mnenja, do katerega je prišlo avstr. kas. sod. s tolmačenjem določb iz § 363 št. 2 a. kp., kar pa pomeni, da tudi redaktorji čeh. osnutka — na način, ki ne dopušča nobenega dvoma — priznavajo, da veljajo procesualne omejitve pri steku zasebnih tožb le v toliko, kolikor so predpisane s pozitivnimi zakonskimi določbami.¹⁸

¹⁴ Finger, cit. delo II, str. 331.

¹⁵ Löffler: Österr. Rechtsprechung 1915, št. 386.

¹⁶ Samo za prekvalifikacijo istega dejanja gre tudi v § 359 št. 3 in 365 št. 3 našega kp. in ne za idealni stek.

¹⁷ Oetker, cit. delo str. 240; Löffler: Österr. Rechtsprechung 1915, št. 386.

¹⁸ Motivi k o. čeh. kz. 1926, str. 54.

Ob Vrhovno sodišče navaja nadalje v razlogih svoje odločbe, da poznejši tožilci niso mogli izvajati svoje tožbene pravice, ker so bili po načelih enotnega postopka, vsebovanih v §§ 20, 21 kp., z njo izključeni. S tem pa prihaja vrhovno sodišče v protislovje, ker na eni strani zastopa stališče, da gre za eno dejanje, za *idem factum*, a na drugi strani se sklicuje na predpise §§ 20, 21 kp., ki obravnavajo primere, ko gre za več dejanj, za katere § 22 kp. določa: „Sodišče, po §§ 20 in 21 poklicano za postopek zbog kaznivih dejanj, ki so v medsebojni zvezi... sme odrediti, ... da se postopek o poedinih teh kaznivih dejanj... izloči in dovrši posebej ali izroči pristojnemu sodišču. Ob vsaki taki izločitvi mora tožilec takoj izjaviti, ali zahteva, da se nadaljuje postopek tudi zbog ostalih dejanj, zaradi katerih se isti obdolženec obremenja.“

O izločitvi v primeru, ko gre za *idem factum*, — po mnenju vrhovnega sodišča namreč, — pa seveda ne more biti govora; istotako ne o tem, da si tožilec pridrži pregon delo v kakega dejanja.

Če si končno zastavimo vprašanje, zakaj smatrajo nekatere zakonodaje za potrebno, urediti postopek pri steku zasebnih tožb v primeru, ko upravičenci ne izvajajo svoje tožbene pravice istočasno, s pozitivnimi predpisi in zakaj se sodna praksa v primeru pomanjkanja takih predpisov trudi, s smiselnim tolmačenjem nekaterih drugih določb kazenskega zakonika ali kazenskega postopnika doseči ustrezno rešitev, prihajamo do zaključka, da se to vrši edinole v težnji, onemogočiti ponovno ali celo večkratno kaznovanje storilca, kateremu je sicer zakonodavec namenil samo eno kazen. Cilj, ki ga pri tem zasledujejo zakonodavci in praktiki, je torej, poskrbeti zato, da se toženemu ne zgodi krivica, če bi kdo v primeru steka zasebnih tožb uveljavljal svojo tožbeno pravico po že pravnomočni odločbi, izrečeni na osnovi tožbe enega izmed upravičencev. Zato predlagajo — kakor smo že zgoraj omenili — n. pr. oni nemški teoretiki, ki odklanjajo uporabo določb § 375 n. kp. pri idealnem steku, da naj se v takih primerih odmeri kazen analogno kot pri realnem steku t. j. v smislu § 79 n. kz., ki ustreza našemu § 64 kz.¹⁹ S tem bi se po njihovem mnenju naknadno ustvarilo stanje, ki bi ustrezalo ne samo pravnemu čutu prizadetih oseb, marveč tudi zakonodavčevi težnji, da se odmeri v takih primerih obdolžencu samo ena kazen.

¹⁹ Binding, cit. delo str. 635; Oetker, cit. delo str. 259.

Nam pa v tem pogledu ni treba segati po kaki prisiljeni konstrukciji s pomočjo § 61 kz., ali celo po kaki dvomljivi analogiji, ker imamo v določbah § 286 kp. zadovoljivo rešitev tega problema. Drugi odst. tega § namreč določa: „Če sodišče spozna, da je obtoženec, zoper katerega se je že prej izrekla sodba zbog kakšnega kaznivega dejanja, kriv kaznivega dejanja, ki ga je storil pred razglasitvijo one prejšnje sodbe, izreče ... sodbo, s katero določi ... kazni, ki bi se bila morala odmeriti, ko bi se bilo istočasno sodilo glede obeh kaznivih dejanj, ter všteje obenem kazni, ki je bila prestana po prejšnji sodbi.“

Besedilo te določbe je tako splošno, da se lahko uporabi ne samo za realni stek ampak tudi za idealni ter ima pred § 64 kz., ki velja samo za realni stek, še to prednost, da se lahko uporabi tudi za primer, ko je kazni iz prejšnje sodbe že prestana. S tem dobi navedena določba, o kateri se je v praksi že ustalilo mnenje, da v stvari samo ponavlja to, kar vsebuje itak že § 64 kz.,²⁰ šele svoj pravi smisel.

Priznati je sicer, da ima pojem kaznivega dejanja v § 286 prvi odst. kp. v mislih le realni stek; šlo bi pa predaleč, če bi izvajali iz tega, da uporablja zakon ta pojem v enakem smislu tudi v drugem odst. tega paragrafa. V prvem odst. namreč zakon pobježe pojasnuje, v katerem smislu uporablja pojem kaznivega dejanja, ko pravi: „kazniva dejanja, zbog katerih se mora izreči po kazenskem zakonu ena zvišana kazni“ ter s tem nedvoumno kaže na § 62 kz. — v drugem odst. pa zakon opušča definicijo. To je tudi razumljivo; kajti dvom, po kakšni poti naj sodnik pride do pravilne odmere kazni, se pojavi lahko le pri realnem steku, glede katerega je v § 62 kz. predpisano asperacijsko načelo, ki bi se pa v praksi utegnilo različno izvajati, če bi v prvem odst. § 286 kp. zakonitih navodil za njegovo izvedbo ne bilo.

V konkretnem primeru, ki smo ga uvodoma navedli, bi se torej glasila sodba proti klevetniku A-ju, ki je javno oklevetal B-ja in C-ja z besedami, da sta ničvredneža, ker sta poneverila društveni denar — za primer, da je vložil C svojo tožbo pozneje, od prilike takole: „A je kriv ... in se obsoja po § 501 drugi odst. kz., a z ozirom na sodbo (prejšnjo) z dne ... ter ob uporabi § 286 drugi odst. kp. in § 61 kz. na ... Sodba (prejšnja) z dne ... se izreče za sestavni del te sodbe. Morebiti že prestana kazni se všteje.“

²⁰ Pripomba k § 286 kp. str. 212 v izdaji zak. o kp. društva Pravnik 1958; M u n d a : Nekaj pripomb k sodni praksi Sl. Pr. 1951, str. 258.

V tem primeru gre za dvojne dobrin: za čast B-ja in čast C-ja, ki nista identični; nosilec prve je B, nosilec druge pa C. Odreči C-ju tožbeno pravico z motivacijo, da je že B konsumiral njegovo tožbeno pravico, bi bilo krivično in bi pomenilo, odreči mu vsako pravno zaščito na način, ki v pozitivnih zakonskih predpisih ni osnovan. Tembolj bi se tak postopek smatral za krivičen tam, kjer C-ju iz opravičljivih razlogov (n. pr. zaradi odsotnosti) ni bilo mogoče pridružiti se kazenskemu postopku, ki je bil uveden na osnovi tožbe B-ja, še bolj pa tam, kjer je bil klevetnik oproščen, ker se mu je glede B-ja posrečil dokaz resnice. Sicer se pa v naši pravni literaturi celo od strani zagovornikov mnenja, ki ga je zavzelo vrhovno sodišče, priznava, da se C-ju ne more odreči pravica, da izvaja svojo tožbeno pravico tudi še pozneje v primeru, ko je izreklo sodišče oprostilno sodbo proti A-ju zato, ker je doprinesel dokaz resnice glede B-ja.²¹ S tem pa prihajajo zagovorniki teze, da gre v takih primerih za eno dejanje, za *idem factum*, sami s seboj v protislovje; kajti mnenje, da gre za eno dejanje, ne dopušča izjeme, če se dosledno in logično izvaja — razen seveda v primeru, ko je taka izjema pozitivno predpisana.

Če se torej izvede postopek po naši tezi, se toženemu ne more zgoditi nobena krivica, ker mu mora sodišče odmeriti kazen na osnovi § 286 odst. 2 kp. — torej tako, kot bi se bilo o obeh tožbah razpravljalo istočasno. Zgodilo se bo celo dokaj često, da bo sodišče v poznejši sodbi ostalo pri kazni, izrečeni s prejšnjo sodbo, če jo bo smatralo krivdi primerno.

Menimo, da ne more biti nobenega dvoma o tem, da je tudi javnemu tožilcu priznati pravico poznejšega pregona delinkventa, ki je izvršil zločin v idealnem steku z zasebnim deliktom, akoravno bi zasebni tožilec že dosegel njegovo obsodbo. Odreči namreč v takem primeru javnemu tožilcu pravico do pregona obdolženca, ki je morebiti izvršil težak zločin, samo zaradi tega, ker je zasebni tožilec že dosegel njegovo obsodbo zaradi malenkostnega zasebnega delikta, bi značilo občutno kršiti pravni red. To mnenje so si osvojili — kakor smo že zgoraj omenili — tudi redaktorji osnutka čeh. kz. iz leta 1929 z izrečno pripombo, da so se s tem oddvojili od dosedanje pogrešne prakse. Nad vse značilno pa je, da se tudi v našem slovnstvu pojavlja primer, da celo zagovorniki teze o nedopustnosti poznejše

²¹ M u n d a, cit. delo, str. 12.

tožbe pri idealnem steku zasebnih deliktov ne odrekajo javnemu tožilcu pravice do poznejšega pregona obdolženca, ki je izvršil zasebni delikt v idealnem steku z javnim deliktom, akoravno s tem prihajajo sami s seboj v protislovje.²² Kajti v čem je razlika med idealnim stekom zasebnih deliktov in idealnim stekom zasebnega in javnega delikta? Procesualno vsekakor nobena — razen da stopi v drugem primeru na mesto enega izmed zasebnih tožilcev javni tožilec, kar pa še ne pooblašča sodnika odreči tožilcu brez posebnih pozitivnih predpisov v prvem primeru pravico do poznejše tožbe, če mu jo istočasno v drugem primeru priznava. Ta primer pa samo dokazuje popolno nevzdržljivost pravne konstrukcije o nedopustnosti poznejše tožbe v primeru idealnega steka zasebnih deliktov.

Omeniti nam je le še, da tudi predpisi zakona o tisku ne nasprotujejo naši tezi, samo ako se pravilno tolmačijo. Odstavek prvi čl. 55 zak. o tisku ima v mislih primer, ko je z enim besedilom oklevetanih več oseb na ta način, da oklevetane osebe niso dovoljno označene. Tu se smatra, da je oklevetana vsaka izmed oseb, „na katero se popolnoma nanaša označba“ v inkriminiranem besedilu, „in vsaka izmed njih ima pravico, vložiti tožbo zoper klevetnika.“ Le sodba se sme izreči v tem primeru samo ena.

Po smislu čl. 76 zak. o tisku je izključena uporaba § 286 drugi odst. kp. le za primer, ko gre za stek kaznivega dejanja po kz. in kaznivega dejanja po zak. o tisku. Iz tega se da posneti, da je uporaba § 286 drugi odst. kp. dopustna, kadar gre za stek tiskovnih deliktov.²³ Za eno sodbo, kot jo ima v mislih prvi odst. čl. 55 zak. o tisku, pa ne gre samo tam, kjer se o dveh tiskovnih deliktih skupno razpravlja in razsoja, ampak tudi tam, kjer se ob uporabi § 286 drugi odst. kp. naknadno določi ena kazen za oba delikta in istočasno izreče, da tvori prejšnja sodba bistveni del poznejše sodbe ter se tako glasi tudi vpis v kazenskem registru. Ena sodba in ena kazen torej ne pomenita istočasno tudi enega postopka.

Če pa velja to za primere, ko oklevetane osebe niso dovoljno označene, mora tembolj isto veljati za primere, ko so oklevetane osebe imenoma navedene, kakor je to v primeru, ki ga je obravnavalo vrhovno sodišče.

Le za primer, ko oklevetane osebe v inkriminiranem besedilu niso individualno marveč kolektivno navedene,

²² Munda, cit. delo str. 22 na kraju pripombe št. 85.

²³ Hönlgsberg: Komentar štamparskog prava 1932, str. 115, 128; Muha: Zakon o štampi 1926, str. 46, 68.

dopušča odst. drugi čl. 55 zak. o tisku eno samo (scilicet prvo) tožbo, ki jo pa lahko vloži ena ali več oseb. Le-tu nastopa tožilec kot predstavnik kolektiva (vrste fizičnih ali pravnih oseb), ki je bil oklevetan. Za ta primer pa je v navedenem odstavku izrečno predvideno, da se klevetnik ne kaznuje, „ako dokaže, da je glede katere koli osebe res ono, kar je v besedilu povedanega.“ To pa seveda za primere iz prvega odst. čl. 55 zak. o tisku ne velja, ker ni pozitivno predpisano.

Zaključno smemo torej trditi, da je vrhovno sodišče v odločbi z dne 8. aprila 1941 opr. št. Kre 119/41-2 pogrešno zavrnilo obtožbo zasebnih tožilcev v smislu § 276 kp. — prvostopno sodišče pa je storilo prav, ko je priznalo tožbeno pravico onim zasebnim tožilcem, ki so le-to izvajali pozneje.

Pridržek javnega reda v medpokrajinskem zasebnem pravu.

Dr. Frančišek Mihelčič.

(Konec.)

B. Različni zasebnopravni redi morejo nastati v enotni državi tudi na ta način, da obstoji poleg osrednje (državne) zakonodaje tudi pokrajinska, ki ni samostojna, temveč so ji postavljene z ustavo in z državnimi zakoni bolj ali manj ozke meje. Pokrajinski zasebnopravni redi se razvijajo v območju iste države skladno državnim ustavi. Državni pravni red je kljub različnim zasebnopravnim zakonodajam enoten in združuje vse pokrajinske. Pokrajinski pravni red vsebuje v taki državi dve sestavini: osnovo tvori državna ustava z državnimi zakoni, na teh pa temelje pokrajinske zasebnopravne norme. Zato izhaja pokrajinski pravni in tudi javni red predvsem iz državnih, ev. tudi iz pokrajinskih norm. Obseg pokrajinske zakonodaje zavisi od predpisov osrednje ustave in državnih zakonov, od koder črpajo pokrajinske norme svojo pravno moč. Čim izčrpnjeje je državni pravno-politični nazor izražen v ustavi in v državnih zakonih, tem manj so možne načelne razlike med pokrajinskimi zakonodajami. Kjer je država pravno-nazorsko, n. pr. politično, gospodarsko in socialno opredeljena v določeno smer, so načelne razlike med pokrajinskimi zakonodajami manj verjetne, dočim so v neoprede-